

Lilla Aktuellts förkrympta världsbild; brott och bruk av kulturella koder

Aleksandra Ålund

The self-archived postprint version of this journal article is available at Linköping University Institutional Repository (DiVA):

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-45203>

N.B.: When citing this work, cite the original publication.

Ålund, A., (1995), Lilla Aktuellts förkrympta världsbild; brott och bruk av kulturella koder, *Kulturella perspektiv - Svensk etnologisk tidskrift*, (4), 2-18.

Original publication available at: [Umeå Universitet](#)

Copyright: Föreningen Kulturella Perspektiv, Umeå universitet

Lilla Aktuelltts förkrympta världsbild

Brott och bruk av kulturella koder

AV ALEKSANDRA ÅLUND

Everybody is talking about crime... tell me who
are the criminals?

Bob Marley

fredagen den 7 oktober 1994 sändes i Lilla Aktuellt — ett nyhetsprogram för ungdom på TV1 — ett inslag om förekomsten av våld och dess orsaker.

Mer precist handlade programinslaget om invandrars brottsbenägenhet och våldshandlingar bland invandrarungdomar.

Många ungdomar såg säkert programmet. Själv såg jag det tillsammans med min nittonårige son Simon. Efter programmet satt vi tysta en stund. Sedan frågade jag Simon vad han fått ut av inslaget om våld och invandrare. Svaret blev — "Nja... om att jag också skulle slåss om min mamma utvandrat till Saudiarabien". "Hur då?" frågade jag. "Det var som om huvudförklaringen till varför invandrarungdomar slåss ligger i kulturkrockar, att utländska män är rädda för att deras kvinnor skall kränkas, att de är rädda för den svenska kvinnosynen..."; menade Simon.

Det var också inslagets budskap. Förekomsten av våldshandlingar förklaras med kulturkonflikter. Den ensidiga fokusering-

en och kombinationen av text och bild framstår som typisk för hur man i det mass-mediala sammanhanget systematiskt förenklar det sociala livets komplexiteter. Kultur (deras, ungdomarnas, invandrarnas) förknippas med våld och brott. Sambandet tas omedelbart för givet, underförstått eller uttalat.

Min utgångspunkt här är nämnda inslag i Lilla Aktuellt. Främst för att det på ett så övertydligt sätt förenklar och missrepresenterar ett allvarligt samhällsproblem, nämligen våldshandlingar och brott bland unga människor, vanligen betecknade som invandrarungdomar. Eftersom jag varken är en inbiten TV-tittare eller massmedieforskare så vet jag inte precis hur vanligt förekommande denna typ av verklighetsbeskrivning är i TV-mediet. Men exemplet med inslaget i Lilla Aktuellt får tjäna som en konkret exemplifiering av en generell problematik som handlar om hur olika sociala problem representeras i offentligheten, massmedia och institutionell praxis, samt hur denna representation kan komma att skapa sin egen verklighet (se t.ex. Grillo, 1985). I detta fall utmålas orsakssammanhanget att när brott begås, så begås det därför att någon är invandrare, med en underförstådd "främ-

"De olika mikrokulturernas symbolvärldar överskuggar lätt mera omfattande kollektiva tillhörigheter och intressen, vilket leder till uppsplittringar och motsättningar. Bland ungdomar ser vi sådan uppsplittring efter skilda kulturella markörer, etniska, politiska osv. Ytterst är också varje individ alltmer splittrad mellan kravet på en grupptillhörighet och behovet av individuell identitet." Bilden visar invandrarungdom i Botkyrka. Foto: Adina Ehn.

mande kultur" som kolliderar med majoritetssamhällets (dvs. "svensk kultur"). Inslaget idéinnehåll var att invandrarungdomars kulturbagage leder till kulturkrockar, konflikter, våldshandlingar och brottsligt beteende. Risken är att denna missvisande och schablonartade karaktäristik av olika ungdomsgrupper, våld och brott, skapar sin egen verklighet. "Negativ berömmelse" kan komma att förpliktiga.

Massmedial behandling av våld och brott tycks i allmänhet utelämnat många väsentliga aspekter på den brottsrelaterade sociala kontexten. Inte minst påtagligt gäller detta ungdomars, och särskilt invandrarungdomars,

uppväxtvillkor och livsbetingelser. Den "verklighet" och de "orsakssammanhang" som kommer till tals bygger, när det gäller våld och invandrarungdomar, på förutfattade och förenklade antaganden om kulturella konflikter.

Invandrarskap befjädras med exotismer och extremismer, vilka ses som nedärvt genom en kulturell bakgrund. Genom text och bild associeras till det primitiva och hotfulla; den vita arabstaden, kvinnor med täckta ansikten, religiös fanatism och fundamentalism. "De" är här nu och slåss för sin kultur, för manlig dominans och kvinnlig underordning, för slöjor mot jeans. "In-

vandrarkultur" blir orsaken till våld; eller uppfattas som om den helt enkelt uttrycker sig genom våldshandlingar.

Genom denna typ av kulturella stereotypier förtigs eller bortförklaras våldets sociala sammanhang. Diskriminering, segregation och stigmatisering är en realitet för stora invandragrupper. Deras livserfarenheter, livschanser och livsstilar är till sin natur sociala fenomen och har inte med någon nedärvd eller importerad "kultur" att göra. Sammanhanget för ungdomsgruppers våldshandlingar och brottslighet är socio-kulturellt bestämd och måste på ett komplext sätt analyseras i relation till här och nu existerande konkreta livsbetingelser.

Att slåss för kulturen eller livet?

Låt oss gå tillbaka till Lilla Aktuellt. I en inledande exposé över ungdom och våld paraderar unga flickor sedda med kameraögat bakifrån. Två ungdomar avlägsnar sig en kylig dag på väg mot ett hus. Snabba bilder. Speakertexten är ett eko av bilden av den den kalla verkligheten. Ordfragmenten tyder på att ungdomarna har flytt, plågade av någon, kanske en jämnårig, eller en vuxen släkting. Vem vet? "Våldet sprider sig", sägs det. "Ungdomar dödar varandra." Allt pressas ihop i TV-bildens rullande exponering av nöd; osäkerhet, hemlöshet, bristande förankring, övergivenhet och så VÅLD. Bilden stannar upp.

Sedan beskrivningar och förklaringar. Norrmalmspolisens ungdomsavdelning har ordet. I Stockholms innerstad begås de flesta brotten av invandrapojkar, sägs det. Alla dessa svartmuskiga brottslingar får nu en identitet — de är invandrarungdomar. Det är inte förvånande att så är fallet, förklarar sedan någon i nästa scen. De kommer ju från fjärran land med underliga seder, vanor och klädsel. Bilden sveper över en vit stad nå-

gonstans i Orienten. Vitklädda män i fotsida dräkter och svartklädda beslöjade kvinnor. Det är som en gammal film, som en skräckvision från fundamentalismens Iran eller som från Riad strax före den offentliga avrättningen av rikets prinsessa som trotsat makten genom att förälska sig i en otillåten man. Vi förstår att det är från dessa miljöer som bråkiga invandrapojkar kommer. Speakerrösten tillsammans med bilderna säger ungefär så här: Om din svenska mamma, blond och fri och jeansklädd och jämställd och fritänkande hamnar här, saknar språk och kultur, tvingas bära slöja för att bli accepterad, då skulle du också slåss. Det DU som tilltalas förstår nu hela vidden av det oundvikliga. Det är kulturella avstånd, kulturkollisioner, som förklarar varför "dom" slåss. Det är för att försvara slöjorna. Men deras försvar av sin "kultur", som skyntar fram från vita arabgator och svartklädda ansiktslösa kvinnor, hotar vår kultur. Deras rätt att förtrycka sina kvinnor hotar att beslöja våra kvinnor, är det underförstådda budskapet.

Uppfattningen att brott primärt är relaterat till kulturkonflikt upprepas därefter av flera experter. Personal på ungdomsgårdar intervjuas. Det levande livets mångfald ges en grovt förenklad beskrivning. Den bild som förmedlas går sammanfattningsvis ut på följande. Invandrarföräldrar är olika oss. Deras kultur är annorlunda än vår västerländska. De förstår inte svenska och möts av myndigheter som inte förstår deras kultur. Barnen blir förbannade. Deras kultur hotas. De försvarar sig och sin manlighet, slåss hellre än pratar. De kulturella avstånden är för stora och förhindrar all kommunikation. Den lösning som antyds är likaledes kulturellt fokuserad. Man menar att vi måste möta invandrarföräldrarna och deras föreningar för att lära oss om deras kultur. Det recept som skrivs ut handlar om kulturell tolerans och samexistens. Samtidigt kon-

fronteras två kulturvärldar, vår och deras. Hur skall tolerans och samexistens då vara möjlig? Våldet och brottsligheten orsakas av att olikheten är avgrundslig.

Problemet i resonemanget och förklarings sättet ligger inte i sig i att man påtalar förekomsten av kulturella skillnader, men i att "invandrarkulturen" mystifieras, orientaliseras, och frikopplas från det sociala sammanhangets här och nu. "Invandrarkulturen" exotiseras negativt som ett enhetligt och kollektivt fenomen, samtidigt som den förpassas från att vara något som har att göra med konkreta livsvillkor. I stället uppfattas den som ett arv, ett kulturbagage man har med sig, som fungerar på motsvarande sätt som ett biologiskt arv man inte kan undfly, med en inprogrammerad kod för tanke och handling. Den brottsrelaterade invandrarkulturen behandlas som förbunden med en navelsträng till ursprungslandet. En stereotypiserad Kultur blir till den överordnade förklaringen som skymmer alla andra förklaringsfaktorer, t.ex. sociala missförhållanden och utanförskap. Dessa förhållandens relation till våld och brott negligeras till förmån för kulturaliserande förklaringar. "Invandrarkulturen" blir till den fantombild som text och bild i kombination håller fram för oss efter att vi har blivit informerade om sakernas tillstånd.

Den massmediala konstruktionen av invandrarkulturens fantombild har sin motsvarighet i produktionen av andra fantombilder, också de relaterade till samtidens osäkerheter. Journalistikens fokuseringar har ofta mycket litet att göra med allsidiga belysningar eller etiska och moraliska överväganden. Kritiken av massmedias exploatering av verkliga problem tar också inte så sällan avstamp i hur man behandlar våldshandlingar och brott. När t.ex. den ökände Clark Olofsson skildrar mediernas Frankenstein-konstruktioner av en fantombild av sig själv så säger han: "... vad höll de på med?

Det var helt överkligt, som på film. Jag var med, men jag var tvungen att läsa tidningen för att kunna tro på det" (Eklund 1994). Jan Eklund menar i en artikel om vår bild av ondskan att kriminaljournalistiken alltid borde sättas under debatt. "Av kvällspressens snaskerier i hor och mord mår man illa. Av morgontidningarnas strikta rapportering får man inte alltid veta så mycket" (ibid). Medierna rider på en komplex rädsla för samtid och framtid. Publiken matas med krigs-, mord- och våldsskildringar. Inför behovet av att förstå en allt mer komplicerad värld i stark förändring, till följd av sönderfall, migration, rasism och krig, så spelar massmediernas betydelse för hur vi uppfattar världen och oss själva en tvivelaktig roll. Den dag Eklunds artikel publiceras i *Dagens Nyheter* kan vi också i samma tidning läsa hur massmedias rapportering har bidragit till slakten i Rwanda. Redan bekant är ju hur media har bidragit till hat, hets och mord i Jugoslavien.

"Nu skapas en bild av våldsmannen i Sverige. En moralisk panik trappas upp" skriver Eklund vidare (ibid), med hänvisning till brottsforskaren Jerzy Sarnecki. "Massmediernas skildring av brott är så upphetsad att Sarnecki alltid får en känsla av att statistiken har gått i taket. Men när han sätter sig ner för att granska vad som egentligen har hänt kan han varje år konstatera att 120—170 människor om året mördas, dräps eller misshandlas till döds i Sverige" (ibid). Eklund konkluderar att det är en ganska låg siffra och att den inte tycks växa.

Sarnecki själv kommenterar relationen mellan brott och invandrare på följande sätt (Sarnecki, 1994). Bland personer som fälls för brott är utlänningar helt klart överrepresenterade, och barn till invandrare utgör en stor andel av dessa. "60 % av de ungdomar som till följd av allvarlig asocialitet — främst brottslighet — i Stockholms län tas in på så kallade hem för särskild tillsyn (§ 12-hem,

tidigare kallade ungdomsvårdsskolor) har invandrarbakgrund" skriver Sarnecki (ibid). Sarnecki menar att en viktig orsak ligger i att inte minst de unga med så kallad invandrarbakgrund inte får den anknytning till samhället som är nödvändig. Bristande social kontroll, splittrade hem osv. är viktiga uttryck för en social situation som främst pekar på att "invandrarna som grupp (måste) lämna underklassen" (ibid). Risken är enligt Sarnecki annars överhängande att vi i Sverige får en permanent etnisk underklass av den typ som de svarta utgör i USA. Med hänvisning till Sveriges internationella anseende när det gäller kampen för kvinnlig jämställdhet så vill Sarnecki att samhället, också när det gäller invandrare, tillämpar jämställdhet, så att alla oberoende av etnisk tillhörighet ges samma möjligheter. Han konstaterar dock att "Märkligt nog finns dock frågan om minoriteternas jämställdhet knappt över huvud taget i dagens svenska samhällsdebatt" (ibid).

Debatten handlar i stället om invandrar-kultur. När ungdomsbrottsligheten kopplas till invandrare och deras kultur sviktar allt omdöme och ansvar. Massmedia exploaterar människors identitetsmässiga osäkerheter när de säljer fantombilder av tittarens egen osäkerhet och rädsla. Fokuseringen på oundvikliga kulturkollisioner, ackompanjerad av orientaliserande stereotypier, skapar en slags skräckbild, vars scenario kan liknas med det som kom att spelas upp i efterdyningarna av Betty Mahmoodys roman "Inte utan min dotter" (Mahmoody 1990). Romanen har återberättats genom olika vandringshistorier som har löpt som en slags moralisk panik genom Sverige. Koncentration på schablonartade olikheter skapar ömsesidigt misstroende, avstånd och konfrontation.

Frågan om skilda kulturella livsyttringar bör inte utelämnas i det offentliga samtalet. Men när det gäller kultur och invandrarskap

så måste man uppmärksamma den förbindelse som finns mellan invandrares livsvillkor och den kultur som skapas här och nu. Många aspekter av den så kallade invandrar-kulturen är en ren svensk produkt, dvs. har uppkommit under svenska förhållanden. Invandrares kulturella livsyttringar påverkas, i all sin variation, av utanförskap, diskriminering och kulturell stigmatisering. Effekterna av detta kan, men behöver inte, ha en relation till våld och brottslighet. Hur, och under vilka specifika villkor, som kultur och sociala (miss-)förhållanden samspelar och påverkar identitetsbildningen måste belysas närmare. Dessa centrala frågor måste också studeras med hänsyn tagen till alla de olika erfarenheter som en mångetnisk verklighet inrymmer, särskilt när det gäller ungdoms-sammanhang.

Människor slåss för livet och inte för kulturen, men den senare kan ibland, när den essentialiseras, bli till ett vapen i mellanmänskliga konfrontationer. Hela historien skall berättas, också invandrade människors och deras barns. Algots, Volvo, ASEA, Södersjukhuset, Postgirot och så vidare hör till hela historien. Erfarenheter av degradering och diskriminering, liksom sjukdomar och skilsmässor, hör till invandrarernas verkliga historia i Sverige och den "kultur" som här har skapats. Det gör också den omyndigförklaring av invandrare som föräldrar, med hänvisning till en främmande och förtryckande kultur, som diverse översittare har gett uttryck för. Det är denna typ av erfarenheter av segregering och förlorad självrespekt som har gjort invandrare till just Invandrare. Bilden av denne, vanligtvis skildrad som en aggressiv man och passiv kvinna, har skapats på vägen. En inte alltid så genomtänkt och populariserad forskning om invandrare bär sitt ansvar. Och det gör också i allra högsta grad olika former av den massmediala sensationsjournalistiken. Mot bakgrund av skiftande konjunkturen i eko-

nomi, arbetslöshet och välfärdsproblem, har gemene mans osäkerhet gjort allmänheten till en publik för massmediala fantombilder, Frankensteinmonsters och syndabockar.

Stureplan och krogkön i rasismens skugga

Stureplansmorden hösten 1994 föranledde till en början en rad kommentarer i massmedia som inte kulturaliserade det brutala och tragiska våldsutbrottet med hänvisning till invandrarkultur. I debatten tog man fasta på sociala och strukturella förhållanden: som utslagning, diskriminering, underklassvillkor, segregerade boendemiljöer, splittrade familjer, bristande kontakter mellan generationerna, urholkade vuxenroller osv. Ett debattinlägg med samma inriktning har senare påpekat att förorternas underklass, de nyfattiga, kan komma att revoltera. "Den som inte har reella möjligheter att konkurrera med majoritetsbefolkningen om jobb, om bostäder, om utbildning och till syvende och sist om utrymme och makt — den revolterar" (Margareta Garpe verksam som chef vid integrationsberedningen i Stockholms stad i DN 5.7. 1995). När ett ansvarslöst mediavåld, alkohol- och knarkmissbruk samt lösa vapen på drift läggs på nyfattigas sociala livsvillkor så blir de till sprängstoff för våldsytringar och brottslighet. Man utslöt med rätta att se de skrämmande våldshandlingarna som primärt en kulturellt inprogrammerad beståndsdel i invandrades möte med det svenska samhället och efterlyste krafttag mot segregering, diskriminering och utslagning. Denna typ av kommentarer tunnades dock snart ut och överflyglades av stereotypa generaliseringar, liknande dem som vi mött i det kommenterade inslaget i Lilla Aktuellt.

Våldshandlingarna äger rum i en tid av påtaglig social och kulturell osäkerhet.

Många ungdomar, särskilt i storstadsmiljöerna, lever i ett utanförskap. Familjestabiliteten har i allmänhet försvagats. Samhället har kommit att i allt högre grad polariseras efter etniska, åldersmässiga och klasspräglade dimensioner. Inte minst möter vi, mot bakgrund av detta, ett behov av självhävdelse och revolt gentemot den mondäna och rika världens olika (dörr)vakter. Brottsutredningar påtalar, som redan nämnts, invandrarungdomars (främst pojkar) överrepresentation när det gäller våldsbrott. Redan före arton års ålder återfinns alltför många av förorternas arbetarklasspojkar med invandrarbakgrund i storstädernas häkten och i fängelser, avskilda till en dubbel annorlundahet som kriminella invandrare. De har i bostadssegregeringens Sverige vuxit upp förvisade till speciella socioekonomiska miljöer. Med hänvisning till Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning den 14 mars 1995 kan man konstatera hur Socialstyrelsens rapport om invandrades hälsa och sociala förhållanden utgör vad man med en SDS-ledare kan beteckna som en "beklämmande läsning om ohälsa, förtids-pensionering och bidragsberoende" (SDS 4.4. 1995). Eländet bland de bostadslösa, med en ökande andel unga med invandrarbakgrund, tilltar. Detta är olika sidor av den sociala kontexten bakom Stureplansmorden.

Det kan omedelbart konstateras att Guillermo Marquez Jara blev dömd som huvudskyldig innan all rättslig prövning. Kanske därför att han var "invandrare". Unga män med invandrarbakgrund är skyldiga därför att de lever och agerar i en tid som i förväg dömer dem. På Stureplan var det två "mindre skyldiga" bröder, samt Nano Jara och Tommy Zethraeus som var "mera skyldiga". När bröderna uppträder inför tingsrätten är de klädda i finkostymer, medan Tommy (den svenske) kommer i fängkläder. "Han är klädd i grön skjorta, knäppt ända

upp till halsen, gröna byxor och det ser ut som om han helt enkelt inte bryr sig om sin klädsel längre utan går i häkteskläder. Skillnaden mot de båda bröderna är stor. De fortsätter att vara elegant klädda i kostymer eller kavajer och udda byxor, vita skjortor, alltid slips. Det är inte snobbism. Det är en del av uppfostran. En man är alltid elegant klädd i officiella sammanhang i deras kultur. I Sverige gäller ju inte längre 'som Du är klädd blir Du hädd'” (AB 11.4. 1995). Betyder detta att Tommy är avspänt cool på ett modernt sätt? Och att de bägge bröderna är gammalmodigt enfaldiga? Tror de att det är kläderna som gör eller ursäktar människan, eller vad?

I Dagens Nyheter rubriceras artikeln om förhöret med Jara med "Det handlar om heder och svek" (DN 12.4. 1995). Det tycks som om grabbarna är "latinos" och att deras machokultur och lojalitet till kompisarna överskuggar allt annat. De är helt enkelt inte svenskar och kulturen får skrika ut deras missanpassning. "Men så småningom studsar begrepp som heder och svek, respekt och hänsyn mellan ekväggarna i säkerhetssalen. Svensk saklighet kolliderar med latinsk manlighet. Lugn och måttlighet med hetsigt temperament" (ibid). Inte heller Jara tycks ha fattat att vi befinner oss i Sverige. "Ord och begrepp betyder olika saker för chefsåklagare Jan Danielsson och Guillermo Marquez" (ibid). Jara uppges prata en något stötig svenska med en lätt brytning. Han beskrivs som en svartskalle som bråkar med dörrvakten Jocke som inte släpper in honom i rikemansvärlden. Och så skjuter Jara honom. För att han är svartskalle med hetsigt temperament!?

Man leker med elden om man reducerar allt till bestämda invandrarkulturer och dito identiteter genom att beskriva dessa unga män som "latinos" som vandrar in i rättssalen som ur någon dålig roman om den colombianska maffian eller som direkt

instigna från Pampas, fostrade i dess specifika hederskodex. Skall man förstå dessa unga män och deras handlingar så kan de inte plockas ut ur det reella sammanhang som har gjort deras liv fattigt och som har kränkt deras självkänsla till bristningspunkten.

En kulturaliserande förståelse av sociala missförhållanden innebär att fenomen som diskriminering och segregering beslöjas bakom "kulturella" förklaringar. Invandrarres boendese segregation förklaras t.ex. ibland med hänvisning till deras kulturella val att bo i flock eller släktvis (se Andersson-Brolin, 1984). Utslagningen på arbetsmarknaden förklaras ibland likaledes med hänvisning till invandrare själva, deras mentalitetsdrag, hemlängtan och andra kulturdrag (för kommentarer till detta se Knocke 1994). Inte minst har den senare typen av förklaringar använts när det gäller invandrade kvinnors problematiska hälsa, långtidssjukskrivningar och höga grad av förtidspensionering. Nyare feministiskt inriktad forskning har kunnat visa att förklaringen i stället är extremt hårda arbetsvillkor (Knocke 1991 samt Ålund och Schierup 1991). Kopplingen av kultur till brott beslöjar också genom sin kulturmystik utanförskapets realiteter och konsekvenser. Den som ur vissa aspekter är "offret" kommer då på ett förenklat och missvisande sätt att utpekas som den egentligen "skyldige".

Den kulturella dimensionen kan naturligtvis inte lämnas därhän, vilket ibland har förespråkats (se t.ex. Bel Habib 1992). Ett osynliggörande av kulturella aspekter kan innebära att betydelsen av kulturella rangordningar, hierarkier och maktcentra lämnas utanför förståelsen av de förhållanden som invandrarskapet handlar om. Men det viktiga är, som redan har påtalats, att det komplexa samspelet mellan social struktur och kultur beaktas. Ett i sammanhang användbart kulturbegrepp måste

fokusera på den typen av samspel. Våldshandlingar är naturligtvis i viss mening relaterade till kultur, men det handlar då inte om kultur som något importerat, som arv eller bagage. I stället handlar det om här och nu framväxande kulturella livsstilar som utvecklas i marginalen av det mång-etniska samhället, till följd av utanförskap, segregering och stigmatiserande diskriminering.

Inti Cecil Sondlo har i debatten efter Stureplansmorden försökt beskriva den reella förekomsten av olika invandrarkulturer (Sondlo 1994). Stockholms krogköer, mötet med dörrvakterna samt selektionen av välkomna och ovälkomna gäster följer ett system som Sondlo förbinder med en kulturell (ut)sorteringsprocess enligt rasismens logik, med sina egna strukturer och skyddspoliser. "Så här ungefär värderas människor inom krogmiljön: svenskar står högst på trappan av pyramiden, därefter andragenerationens invandrare och sist kommer 'slöddret', t.ex. de flesta svarta. Katten på råttan, råttan på repet... Rangordningen upprätthålls av invandrade restaurangägare som gör detta smutsiga jobb hjälpta av vakterna, för att svenskarna skall få dansa i fred utan att bli störda..." (ibid). Krogkön med sin rangordning uppvisar i princip samma förhållanden som gäller på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är ju relaterad till hudfärg och "kultur" (svensk, nordisk, utomnordisk europeisk och utomeuropeisk i ökande skala), så att arbetslöshetsandelen ökar när vi går från svenskar till de nordiska invandrarna, sedan till de västeuropeiska, östeuropeiska, sydeuropeiska och sist till utomeuropéer med svarta som uppvisar de högsta arbetslöshetstalen.

I det offentliga samtalet har den uppenbara faran för växande rasism genom diskriminering efter kulturella rangordningar inte tillräckligt kommit att uppmärksammas. Flera försök att föra in beteckningen "kul-

turrasism" i debatten (Jonsson 1993, Bel Habib 1992, Molina och Tesfahuney 1994a och 1994b samt Ålund och Schierup 1991) har mötts av motvilja och ett kompakt motstånd. Rasism som beteckning är något som förbehålls en traditionellt högerextremistisk rasism, vars marginella roll för övrigt är ett skäl till varför man uppfattar rasismen som ett mindre akut problem. I stället är det beteckningar som "främlingsrädsla", "främlingsfientlighet" och "motvilja" som dominerar debatten. Systematisk social ojämlikhet slätas lätt över när fokuseringen blir på okunnighet och negativa attityder, med den följden att problemets lösning söks i upplysning och mera kunskap om främmande kulturer. Rasism omvandlas då till en fråga om enfald och diskriminering reduceras till en fråga om bristande information och klen intresse av att mötas. Olika informationsinsatser har inte kunnat förhindra att det sociala utanförskapet har bestått och fördjupats, både i relation till arbetsmarknad (AMS, 1995) och samhällelig maktstruktur (Ungdom mot rasism, 1995). Samtidigt har utanförskapets marginella "kulturer", skapade här och nu, kommit att på ett tragiskt och blint sätt slå tillbaka genom våldshandlingar och brottslighet.

Sondlos beskrivning och varning tycks vara befogad (Sondlo 1994). "Det handlar inte ens om främlingsfientlighet utan om naken rasism, riktigt gammaldags sådan, precis som den tillämpades i USA:s djupa söder för länge, länge sedan och till helt nyligen i Sydafrika" (ibid). Apartheid kan ta sig många former, också genom systematisk köselektion. Dessvärre tycks vi befinna oss mitt i framväxten av ett allt mer tudelat samhälle med invandrare och svenskar på varsin sida, med olika villkor på arbets- och bostadsmarknad osv. En sofistikerad etnisk differentiering skiktar denna grova indelning efter hudfärg och kulturell "närhet". Skalan av det mer eller mindre främmande motsva-

rar den ojämlikhet som också återspeglar sig i arbetsmarknadsstatistiken (AMS, 1993 och 1995). Denna utveckling kan komma att splittra upp samhället i ett antal enklaviserade etniska världar med potentiella urbana mikrokrig (Enzensberger 1993). Stefan Jonsson har påpekat samma sak med hänvisning till USA (Jonsson 1993). Los Angeleskravallerna har sin bakgrund och realitet också i etniska konflikter, eller kanske snarare gängkrig, mellan svarta, koreaner, latinamerikaner, kubaner och haitier. Brittiska samhällsvetare har sedan länge pekat på sambandet mellan rasism och kravaller i engelska "innercities", med konflikter mellan svarta och pakistanare osv. (Gilroy 1987, Solomos 1988, Wrench and Solomos 1993 m.fl.). Risken är att vi går mot en framtid där etniska enklaviseringar utesluter och bekämpar varandra. Svenskar ställs mot invandrare, invandrargrupper mot invandrargrupper och oheliga allianser uppstår av den typ som vi sett i Tyskland genom samförståndet mellan turkiska fascister och "äkta" tyska högerextremister, liksom genom olika samarbeten mellan extremistgrupper över Europa.

Vardagsrasismens systematik och realiteter har inte minst kommit att uppmärksammas genom den holländsk—surinamesiska rasismforskaren Philomena Esseds arbeten. Essed menar att rasismen befinner sig i "en övergångsfas från biologiskt betingade beteckningar för underlägsenhet och överordning till kulturellt bestämda kategoriseringar, närmare bestämt etniska, genom vilka etniska minoriteter uppfattas som 'annorlunda' och följaktligen underförstås som patologiska, problematiska..." (Essed 1987:5 i min översättning). Denna kulturaliserande form av rasism befrämjar vad man kan kalla samhällets "eticisering" (i betydelsen social differentiering efter kulturella kategorier och indelningar) och är enligt Essed av underförstådd karaktär ("more

implicit"), eftersom "den döljs av en 'demokratisk' diskurs, vars idéinnehåll är att den etniska mångfalden präglas av 'jämlighet'" (ibid).

Rasism på mikronivån definierar Essed som "en maktutövningsprocess som skapas och aktiveras genom kognitioner och handlingar" till en form av common sense rasism, kanske den vanligaste formen för diskriminerande social praktik. Denna refererar till "de idéer, trosföreställningar och känslor som konstituerar våra omedelbara och mer eller mindre naiva eller fördomsfulla vardagsförklaringar". Mikronivåns rasism inkluderar därför enligt Essed "kvarlevande drag av rasistiska ideologier i människors vardagsuppfattningar om ras och etnicitet". Uppenbarligen förhåller det sig så att här föreligger "en underförstådd ideologi, med motsvarande komplex av common sense-uppfattningar, som går stick i stäv med uttalade jämlighetsideal" (ibid: 5 ff).

Om man negligerar kulturaliserande attityder i de vardagliga relationerna, och avfärdar dessa som om de inte har med rasism att göra, så skapas förutsättningar för en legitimering av över- och underordning efter kulturella eller etniska linjer. Även i Skandinavien är den dominerande tendensen att man avfärdar olika former av "common sense-rasism" ("jag är inte rasist, men..."). Det som uppmärksammas är "den riktiga" eller "den vanliga" rasismen, dvs. den som bygger på ett rasbiologiskt fundament. Men att bortse från vardagsrasismen till förmån för rasismens mest explicita och extrema varianter leder till att man förlorar de sociala relationerna och spänningarna ur sikte. Kulturellt betingade rangordningars sociala betydelse och effekter kan då inte belysas, utan tas för givna. Systematisk etnisk åtskillnad och ojämlikhet kommer heller inte att ifrågasättas. Rasismens skugga faller över utbildningsmöjligheter, arbetsvillkor, boende och krogköande.

Kamerans sociokulturella öga

Det tidigare kommenterade inslaget i Lilla Aktuellt spelar direkt eller i underförstådda termer på "common sense"-uppfattningar om kulturella skillnader som givna och ärftliga. Informationen, eller snarare budskapet, laddas med ett betydelsebärande bildspråk (invandrare, arabstad, könsförtryck, fundamentalism). "Invandraren" skapas som en fantombild och blir skyldig bortom det individuella brottet. "De" är kulturellt olika "oss", potentiellt eller faktiskt våldsamma därför att de är kulturellt olika. Den kulturella stereotypins orientalism är förenklad och retuscherad för att saluföras på mediemarknadens torg. Denna typ av mediautbud bäddar för en form av hets mot folkgrupp och inbjuder implicit till kulturkrig. Invandrarungdomar är de utanförstående och splittrade "offer" som närmast får betala priset genom att utpekas som de "skyldiga".

Stuart Hall har bland andra påpekat att "media inte på ett omedelbart och självklart sätt rapporterar om händelser som i sig har ett givet nyhetsvärde" (Hall et al. 1978:53 i min översättning). I stället förhåller det sig så att "Nyheter" är slutprodukten av en komplicerad process där händelser och ämnen utväljs och presenteras i överensstämmelse med en socialt konstruerad uppsättning kategorier eller bedömningar" (ibid: 57). Vad som är nyheter, och signifikanta sådana, liksom hur dessa nyheter skall förstås, sorteras och definieras redan i förväg. Inte minst viktig är budskapets förmedling eller tolkningsdimensionen. Rapporterade händelser inkapslas i ett meningssammanhang som bestäms av de betydelsesystem ("meaning-mappings") som karaktäriserar publiken i ett givet samhälle vid en viss tidpunkt. Dessa betydelsesystem utgör ett slags common sense som är en integrerad del i den dominerande kulturella ordningen. Journalistisk praktik både åberopar och producerar sådan

ordning. "När händelser ges en innebörd av media, både genom och till bestämda innebörds- och tolkningssystem, så förutsättes att vi alla har tillgång till och brukar sådana förståelsesystem, samt att de till sin fundamentala struktur är mer eller mindre gemensamma för publikens alla skilda sociala grupper" (ibid: 55—56).

Massmedierapportering underförstår en kulturell konsensus och det som representeras i media förmedlar det underförstådda, dvs. en dominerande meningsinnebörd. Inslaget i Lilla Aktuellt spelar på en dominerande tolkningskod, en i förväg redan existerande uppfattning. De våldshandlingar som behandlas ramas in i en förutfattad mening. Media återger eller snarare representerar verkligheten i enlighet med en dominerande tolkningsram, eller som Hall kallar det "dominerande diskurs" (Hall 1980). Budskapet blir genom text och bild en helhet och till en officiell sanning om hur saker och ting är och varför de är på ett visst sätt. Det i överensstämmelse med den dominerande diskursen kodifierade budskapet understryker en viss uppfattning om relationen mellan kultur och våld. "Invandrarkultur" laddas med en specifik innebörd och förbinds med rapporterade händelser, t.ex. våldshandlingar och brott, på ett betydelseladdat sätt. Invandrare är annorlunda, främmande, primitiva och våldsamma. Eftersom de är avvikande och inte anpassade till förhållandena här så underförstås också att utanförskapet är självförvällat. Ojämligheten på arbets- och bostadsmarknaden underförstås i förlängningen också som självförvällad.

I Lilla Aktuellt's kodifierade budskap främmandegörs invandrare "en bloc". Brottet kulturaliseras. Den socio-kulturella ordningen beskrivs som bestående i en oundgänglig konfrontation mellan "vi" och "dom", utan möjlig ömsesidig kommunikation och utbyte. Brottbenägenheten naturaliseras till en kollektiv egenskap hos in-

vandrare. Integration tycks inte vara möjlig att uppnå, eftersom kulturavståndet är för stort. Sondlos kartläggning av krogkön är en symbolisk återgivning av samhällets sociala kartering och en oppositionell läsning i relation till denna dominerande diskurs. Våldshandlingarna och brotten sätts här in i en annan tolkningsram. Segregationen, diskrimineringen och rasismens kulturella rangordning blir hos Sondlo till en bakgrund för våldsubrotten. Kamerans (medias) socio-kulturella öga (dominerande diskurs) ifrågasätts hos Sondlo genom ett annat betydelse- och tolkningssystem än det som Lilla Aktuellt anspelar på och producerar.

Kulturell hierarkisering och (ut)rensning

Vad det handlar om är att vi allt oftare möter en slags "orientisering" när det gäller bilden av invandraren som den andre och annorlunda. Invandraren beskrivs klichéartat, förenklat och stereotyp som en främling med muslimska kulturdrag. Såsom "den andre" blir han till "araben" eller "muslimen", inte så sällan karikerad genom förvridna bilder. Sådan orientisering kan komma att befästa fördomsfullhet gentemot invandrare och förenklade uppfattningar om brottsbeteende. När beteckningen "invandrare" blir till en negativt laddad kategorisering av människor så får beteckningen en stigmatiserande funktion i vardagslivet, i skolan och på arbetsmarknaden. Olika människor, invandrade såväl som födda och uppväxta i Sverige, etiketteras för livet med en kategoritillhörighet som förpassar dem till annorlundahet, utanförskap och en andra gradens medborgarskap.

Denna typ av kategorisering har kommit att spela en allt påtagligare roll i mediareporteringen, vardagslivets olika sammanhang, de skilda samhällsinstitutionernas

praxis och den forskning som står offentlig åsiktsbildning nära. I stor utsträckning har det varit just genom forskningen om invandrare som överfokuseringen på "kultur" har kommit att skjuta åt sidan blicken för de sociala realiteternas roll och komplexiteter. Denna vad man brukar kalla "kulturalisering" har jag tidigare berört i flera olika sammanhang (se t.ex. Ålund och Schierup 1991, Ålund 1990, 1991 a och 1994 b).

Förklaringen till "kulturaliseringen" står förmodligen att finna i de identitetsmässiga osäkerheter som kännetecknar vår samtid, och som också har fört fram frågan om kulturen i centrum för intresset. Behovet av en kulturell identitet har i Sverige, såväl som andra europeiska länder, kommit att innebära en orientering mot det egna, det äkta och unika, gentemot det andra, det som inte tillhör oss, de annorlunda och främmande invandrarna. Upplösningen av den nationella identiteten i den europeiska integrationsprocessen, parallellt med den ekonomiska krisens effekter för den sociala differentieringen och åtföljande sociala osäkerheter, utgör de allmänna betingelserna för framväxten av kulturen som ett centralt politiskt och identitetsmässigt slagfält (se Wallerstein 1990). Ali Rattansi har med hänvisning till förhållandena i Storbritannien kommenterat det hela så här: "Problemet med kulturell, och särskilt etnisk, essentialism är att den har format och i realiteten förvrängt den offentliga debatten och misslett framväxten av relevant kunskap" (Donald and Rattansi 1992:20 i min översättning). Rattansi menar att den kulturella mångfaldens politik har reducerats till ett intresse för diverse folklorismer och ett samtidigt undvikande av kontinuiteten i den rådande makthierarkin. Vad som inte uppmärksammas är hur olika kulturella maktcentras auktoritet och legitimitet vidmakthålls. När skilda kulturella livsyttringar definieras utifrån avvikelser från den domi-

"När det gäller kultur och invandrarskap måste man uppmärksamma den förbindelse som finns mellan invandrades livsvillkor och den kultur som skapas här och nu. Många aspekter av den så kallade invandrarkulturen är en ren svensk produkt, dvs. har uppkommit under svenska förhållanden." Bilden visar invandraringdom i Botkyrka.

Foto: Adina Ehn.

nerande kulturen, i stället för i relation till diskontinuerliga variationer, så kommer mångkulturalism att underställas assimilationsens politiska logik.

En kulturell hierarkisering håller alltså på

att ske i skuggan av att "det egna" markeras. Detta "det egna" uppträder bland annat genom att olika former eller schatteringar av Hedningar, Vikingar, Folkrock och liknande intar scenen, vilka uttrycker ett sö-

kande efter rötter och tillhörighet, ofta med en underström av anspråk på folklig äkthet som identitetens kärna. Bruket av "kultur" i identitetssökandet kan lätt, om det förbinds med en hierarkisering, bli till ett missbruk i en tid av identitetsmässig osäkerhet. Det dominerande sättet att beskriva majoritets—minoritetsrelationer kännetecknas i Sverige av rangordnande polariseringar mellan "oss" med homogen svensk kultur och "dom" med främmande kultur. Kulturella processer i det mångkulturella Sverige beskrivs på analogt sätt som ensidiga anpassningar av det avvikande och främmande (traditionella och invandraraktiga) till något normalt, homogent och nationellt (modernt och svenskt). Vad "kultur" inbegriper bestäms i motsvarande utsträckning av en snävt och statiskt definierad etnicitet. Vad som härigenom lämnas ouppmärksammat är de dynamiska aspekterna på moderna integrationsprocesser i ett mångkulturellt samhälle. Inte minst problematiskt blir detta när unga svenskers, med invandrarbakgrund, sociala utanförskap i grunden förstås som kulturella avvikelser och den kulturella hierarkiseringen härigenom förbinds med en underförstådd uppfattning om nödvändigheten av en utrensning av främmande element.

Brottets sociala sammanhang — förankring och identitet

Identitet och förankring har — med samtidens genomgripande ekonomiska, politiska, sociala och kulturella förändringsprocesser — blivit allt mer osäker och sårbar. Särskilt invandrare och ungdomar påverkas av denna samhällsliga omvandling. En allmän utveckling mot klassmässiga polariseringar och ökad ojämlikhet har ytterligare gjort invandrare svagt förankrade på arbetsmarknaden. De står utanför den politiska

och administrativa beslutsmakten, är i hög grad bidragsberoende och befinner sig till följd av segregering och diskriminering i en identitetsmässigt sårbar situation. Orsaken till detta ligger också specifikt i medborgar- och uppehållsrättens osäkerheter. Invandrarpolitiken är under omprövning i Sverige, i stor utsträckning under påverkan av en europeisk harmonisering. Utvecklingen tyder på att politiken allt mer inriktas mot exkludering, i stället för inkludering. Vilka effekter detta får för det mångkulturella samhället, etniska relationer och etnisk mobilisering är ovisst.

Den moderna människans kulturella identitet är i omvandling. Vi möter i dag ett överflöd av livsstilar och modeväxlingar. Dessa är inbäddade i ett symboliskt universum som refererar till såväl autentiska som fabricerade stilar och identitetsformer. Identitetsmässig osäkerhet exploateras genom marknadens prefabricerade och konsumtionsbefrämjande livsstilsutbud. In- och utgrupper definieras internt och externt via kulturella livsstilsmarkörer på ett sätt som skapar ett komplext mönster av differentiering. De olika mikrokulturernas symbolvärldar överskuggar lätt mera omfattande kollektiva tillhörigheter och intressen, vilket leder till uppsplittringar och motsättningar. Bland ungdomar ser vi sådan uppsplittring efter skilda kulturella markörer, etniska, politiska osv. Ytterst är också varje individ allt mer splittrad mellan kravet på en grupp tillhörighet och behovet av individuell identitet.

Identitetsbildning är oundgängligen av politisk karaktär ("inescapably political") genom sin sociala bestämning (Gilroy 1995:5). Frågan om vem man är besvaras i grunden utifrån individernas skilda erfarenhetsbaserade processer. Identiteten eller den individuella tillblivelsen speglar den sociala identifikationens villkor och förlopp, där arbete, språk och vardagslivets interaktioner

fungerar som "grundläggande mekanismer för social tillblivelse" (ibid:6 i min översättning). Det är det levda livets villkor som så att säga iscensätter identitetsbildningens drama, dess rum och symboliska former. En viktig ram för detta drama är de kulturella hierarkier som ackompanjerar den samhällseliga sociala differentieringen, oavsett om den kulturella rangordningen bygger på klass, kön, ålder, etnicitet eller ras. Identitet blir något som i grunden är förbundet med en kamp för att "skapa ordning i ett virrvarr av plågsamt socialt liv" (ibid), även om identitetsarbetet är mycket mer komplext än att bara skapa ordning för ett stabilt och integrerat själv.

Det som betecknas som (invandrar)ungdomars kultur(er) kan inte förstås utanför det sociala landskap som de lever i här och nu. Utanförskap skapar både en kulturell och social protest, en motståndskamp, som kan ta sig såväl defensiva som offensiva former. Den värld som utesluter kan själv komma att bli utesluten. Och reaktionen på kränkning och socialt utanförskap kan komma att riktas mot dem som befinner sig på samma låga nivå eller lägre i den sociala stathierarkin. Kollektiva och individuella reaktioner på kombinationen av social differentiering och kulturell rangordning kan kanske bäst förstås i relation till möjligheten att försörja sig själv och den egna självrespekten.

Kalla siffror talar här sitt tydliga språk. AMS har påvisat en dramatisk försämring av invandrades arbetsmöjligheter och en ökning av arbetslösheten bland alla invandrare. Larmrapporter från Stockholms stad talar t.ex. om nära totalt socialbidragsberoende bland invandrade somalier. Andra nyanlända flyktinggrupper uppvisar också ett skrämmande högt bidragsberoende. Invandrades utbildningsmässiga kompetens ifrågasätts och "kulturdistans" eller andra argument för arbetsmarknadsmässigt utan-

förskap står inte i någon som helst rimlig proportion till detta socio-ekonomiska utanförskap, med åtföljande passivisering och kränkning. Samhället framstår som allt mer tudelat. Inte minst ungdomarnas situation präglas av att de möter stängda dörrar.

Vilket slags identitet som blommar under dessa villkor beror minst av allt på något kulturellt arv. I den moderna mångetniska storstaden utvecklar unga människor högst komplexa livsformer, vilka relaterar sig till skiftande sociala livsvillkor och hela polyfonin av kulturella stilar och livsyttringar. Här korsas lokala, nationella och globala inflytelser till en gränsöverskridande blandning. Man ringer från Stockholmsförorten till farmor i Turkiet, farbror i Luleå och moster i Hongkong. Surfår på IT-nätet och tittar på MTV. Ofta umgås man i högst blandade ungdomsgrupper. Samtidigt är man utanför sitt eget livsrumms globala förankring isolerad. Tunnelbana, till City, nattens gator, Gamla Stans skinheads, potentiella arbetsgivare som man blir avvisad ifrån . . . Den yttre världen markerar: Du är främmande. Ungdomarna som jag har mött under mitt fältarbete menar vanligen: "Allt är en illusion! När vi pratar, säger våra namn, bär på vårt yttre genom ett landskap som inte är vårt grannskap, så känner vi att vi är förvisade." Jag har hört berättelser om att man byter namn, färgar håret och opererar ansiktet. När Gulevski blir Gullet och med blåa linser och blont hår söker jobb så blir han ändå igenkänd, avvisad och återigen kränkt.

Detta är våldshandlingarnas sociala sammanhang. Utanförskap kan komma att skapa subkulturer som ger en känsla av identitet och förankring i en hård värld. Den moderna staden tenderar att fragmenteras till en arena av apartheidiserade homelands. Sådana subkulturer och homelands kan trots den kulturella stigmatisering som omgärdar

dem bjuda på närhet och säkerhet. Det är utanförskapet och underordningen som skapar bitterhet och reaktiva enklaviseringar och gängbildningar. Men samtidigt närs av samma skäl en protest och ett motstånd. Gängbildningar, konflikter, symboliska strider och våldshandlingar återspeglar nyfattigdom, medborgerlig osäkerhet och hemlöshet i samhället.

Den ekonomiska krisen drabbar särskilt storstädernas förorter med en hög koncentration av invandrarbefolkning och traditionell arbetarklass. Här skapas implosiva laddningar där den svage vänds mot den svage, arbetarklassbarn mot arbetarklassbarn, invandrare mot skinheads. Dessa konflikter ikläder sig inte så sällan kulturella symboler i en tid då osäkerhet och utsatthet försöker sänjas med identitet och kontroll. Skinheads besjunger den förlorade storhetens traditioner och etniska ungdomar kan identifiera sig genom sökande efter kulturella markörer i sina vitt skilda självbespeglingar. Det som blir "äkta" här och nu har sällan med gamla traditioner att göra. Olika gängbildningar använder svunna tiders ikonografi för modernt bruk. Tors hammare svängs mot turbaner. De nya kulturella livsytringarna har inga direkta förbindelser med utvandringsländernas traditionella livsstilar och kulturella identiteter. Snarare än att appellera till det förgångna signalerar de behovet av att erövra ett livsutrymme inför framtidens osäkerheter.

Ofta får de kulturella markörerna en kosmopolitisk karaktär. Ett exempel är den Harlem-inspirerade hip-hopkulturen. Hip-hopbyxor, rastahår och nya språkliga uttryck sprids genom den symboliskt laddade dramaturgin till att förankra men också för att åtskilja. De kulturella markörerna fungerar genom att förbinda splittrade unga människor i en livsstil som symboliserar protest och motmakt. De banar väg för kulturella brytningar och inbrytningar, erövringar och

livsrum. Symbolerna kan också utvecklas till att bli bärande inslag i etniska eller tväretniska gängfundamentalismer. Relationen till omvärlden gestaltas inom ramen för ett "vi mot dom". Det är i detta sammanhang av identitet, förankring och subkulturell livsstil som våldshandlingar uppträder.

Den våldsrelaterade kultur det handlar om är en svensk kultur, utvecklad i det svenska samhällets realiteter av social ojämlikhet och segregation. Den kulturella identitet det handlar om är på inget sätt kopplad till traditionella kulturer. "Etnisk tillhörighet kan i dag vara uppenbart tömd på egentligt kulturellt innehåll" menar t.ex. Thomas K. Fitzgerald med hänvisning till Werner Sollors (Fitzgerald 1992:116 i min översättning). Traditionell etnisk identitet tenderar i dag att ha försvagats, snarare än att vara relaterad till en framväxande gruppidentitet så som vi tidigare har kunnat se (Fitzgerald *ibid* inspirerad av Joshua Meyrowitz). Modern etnicitet är enligt Werner Sollors helt enkelt skapad ("invented") som en kulturell konstruktion (Sollors 1989:XV), vilket inte innebär att de etniska identiteter och konflikter som i dag uppträder för den skull är mindre reella.

Det som måste uppmärksammas är att de identiteter och tillhörigheter som skapas inom ramen för det mångkulturella samhällets heteroglossia på inget sätt är "rena", ursprungliga eller förbundna med ett fixerat förgånget. De karaktäriseras snarare av "en anmärkningsvärd öppenhet inför möjligheten att förbinda specifika kulturella idiom med yttre villkor och signaler, samt att inkorporera sådana. Dessa blir då 'naturliga' och centrala inslag i det lokala och gemensamma vardagliga livets kulturella uttryck" (*ibid*:XV—XVI i min översättning).

Utifrån detta perspektiv kan vi återvända till Lilla Aktuells världsbild. Invandrarnas "kultur" är inte medfödd, oundgänglig eller främmande. Kulturella livsstilar skapas och

förändras på basis av sociala livsvillkor och möjligheter, såsom sprungna ur en tidsrelaterad sammanflätning av det lokala, nationella och globala. Att förbinda våldshandlingar och brottslighet med orientens mystik och därmed sammanhängande kulturkonflikter är ett förkrympt och farligt sätt att lägga ut dimridåer, bakom vilka sociala åtskillnader, ojämlikhet och segregering utanförskap döljs.

Litteratur

- Andersson-Brolin, Lillemor, 1984. *Etnisk bostadssegregation*. Sociologiska institutionen. Stockholm: Stockholms universitet.
- Arbetsmarknadsstyrelsen, 1993. Råbergh och Liljegren, *Redovisning av effekterna av arbetsmarknadspolitiska insatser för flyktingarlimvandrarare budgetåret 1992/93*. Stockholm.
- Arbetsmarknadsstyrelsen, 1995:4. Liljegren och Råbergh, *Arbetsmarknadspolitiska insatser för flyktingar och invandrade, Resultat och erfarenheter 1994*. Stockholm.
- Bel Habib, Hedi, 1992. "Besatt av exotism; Invandrarforskning styrs av fördomar." I: *Dagens Nyheter*, 29 februari 1992.
- Castles, Stephen, 1994. "Democracy and multicultural citizenship: Australian debates and their relevance for Western Europe." I: Bauböck, Rainer (ed.), *From Aliens to Citizens, Redefining the Status of Immigrants in Europe*. Aldershot: Avebury: 3—28.
- "Det omänskliga slöseriet." Ledare. I: *Svenska Dagbladet*, 4 april 1995.
- Donald, James and Rattansi Ali, 1992. "Race", *Culture and Difference*. Sage.
- Eklund, Jan, 1994. "Samtida svensk ondska." I: *Dagens Nyheter*, 22 november 1994.
- Enzensberger, Hans Magnus, 1993. *Aussichten aus den Burgerkrieg*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Essed, Philomena, 1987. *Academic Racism: Common Sense in the Social Science*. Working paper No 5. Amsterdam: CRES Publ. Series.
- Fitzgerald, Thomas, K. "Media, ethnicity and identity." I: Scanell et al (eds.) *Media, Culture & Society Reader*. Sage: 112—137.
- Garpe, Margareta, 1995. "De nyfattiga revoltar." I: *Dagens Nyheter*, 5 juli 1995.
- Gilroy, Paul, 1987. *There Aint No Black in the Union Jack*. London: Hutchinson.
- Gilroy, Paul, 1995. (Without title) "Paper for the Workshop on "Racism and Antiracism in Contemporary European Societies." Göteborg, May 1995.
- Grillo, R.D., 1985. *Ideologies & Institutions in Urban France*. Cambridge University Press.
- Hall, Stuart (ed.), 1980. "Encoding/decoding." I: Hall, Stuart et al (eds.), *Culture, Media, Language*. London: Hutchinson. p.p. 128—138.
- Hall, Stuart et al (eds.), 1978. *Policing the Crises; Mugging, the State, and Law and Order*. London: Macmillan.
- Jonsson, Stefan, 1993. *De andra: amerikanska kulturkrig och europeisk rasism*. Stockholm: Norstedts.
- Kellberg, Christina, 1995. "Det handlar om heder och svek." I: *Dagens Nyheter*, 12 april 1995.
- Knocke, Wuokko, 1991. "Invandrade kvinnor — vad är 'problemet'?" I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* Nr 3/91.
- Knocke, Wuokko, 1994. "Kön, etnicitet och teknisk utveckling." I: Schierup, C-U. och Paulsson, S. (red.), *Arbetets etniska delning*. Stockholm: Carlssons.
- Mahmoody, Betty & Hoffer, William, 1990. *Inte utan min dotter*. Stockholm: Bonniers.
- Molina, Irene och Tesfahuney, Mekkonen, 1994a. "Som man frågar får man svar." I: *Invandrar- & Minoriteter*. 2:5—11.
- Molina, Irene och Tesfahuney, Mekkonen, 1994b. "Konsten att skapa opinion." I: *Invandrar- & Minoriteter*. 3:33—35.
- Sarnecki, Jerzy, 1994. "Invandrarbrott går i arv." I: *Dagens Nyheter*, 20 maj 1994.
- Schierup, Carl-Ulrik och Paulsson, Sven (red.), 1994. *Arbetets etniska delning*. Stockholm: Carlssons.
- Silverman, Max, 1992. *Deconstructing the Nation: Immigration, Racism and Citizenship in Modern France*. London: Routledge.
- Sohlström, Per Iwar, 1995. "Zethraeus vägrar släppa sin arroganta stil." I: *Aftonbladet*, 11 april 1995.
- Sollors, Werner (ed.), 1989. *The Invention of Ethnicity*. Oxford University Press.
- Solomos, John, 1988/1991. *Black Youth, Racism and the State*. Cambridge University Press.
- Sondlo, Inti Cecil, 1994. "Klart vi är rasister." I: *Dagens Nyheter*, 8 december 1994.
- "Ungdom mot rasism", 1995. *Vit Makt? En studie av invandrar och deras barns representation inom politik, förvaltning, näringsliv, organisationer och media*. Civildepartementet, Stockholm.
- USK (Utrednings- och statistikkontoret), Ljungdahl Birgitta, 1994. Information från Stockholms Stad. Stockholm.

- Wallerstein, Immanuel, 1990. "Culture as the ideological battleground of the modern world-system." I: *Theory, Culture and Society*. 7 (2—3): 31—56.
- Westin, Charles, 1987. *Den toleranta opinionen*. Rapport Nr 8. CEIFO, Stockholms Universitet.
- Wrench, John and Solomos, John (eds.), 1993. *Racism and Migration in Western Europe*. Berg.
- Ålund, Aleksandra, 1991 b. "Ungdom, multietnisk kultur och nya gemenskaper." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, Nr 3/91.
- Ålund, Aleksandra, 1994. "Etnicitet och modernitet." I: Öhlund & Bolin (red.), *Ungdomsforskning, kritik, reflektion och framtida möjligheter*. USU: Stockholm.
- Ålund, Aleksandra, 1990. "'Invandrarkultur' som samverkanshinder." I: *Häftan för kritiska studier*, 23 (3):40—48.
- Ålund, Aleksandra, 1991 a. *Lilla Juga; Etnicitet, familj och kvinnliga nätverk i kulturbrytningars tid*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Ålund, Aleksandra and Schierup, Carl-Ulric, 1991. *Paradoxes of Multiculturalism. Essays on Swedish Society*. Aldershot: Gower.

Summary

The Contracted World-view of "Lilla Aktuellt": Crime and the Use of Cultural Codes

The treatment of immigrants, crime and violence in the massmedia seems generally to exclude many significant aspects of the crime-related social context, most palpably concerning the conditions under which immigrant youth spend their adolescence. The reality and causal relations which are made manifest in the media concerning crime and youngsters with immigrant backgrounds are based upon presuppositions and simplified assumptions about cultural conflict and an inherited cultural baggage, inevitably leading to culture clash and violent and criminal behaviour. The present study argues that the context for violent acts and criminality are socio-culturally determined and thereby must be analyzed in a complex manner in relation to concrete, extant conditions.

Övers. Stephen Fruitman